

Sborový zpěv prospívá zdraví

„Sbor mi dává sílu, řekl mi sborový zpěvák, když jsem ho interviewoval. Dirigent mi vyprávěl, že krátce před koncertem byl postižen srdečním infarktem. Když se v nemocnici opět probral, byla jeho první reakcí právě nevole z toho, že koncert promeškal. Nyní byl tedy znovu zpět ve sboru a vyjádřil svůj vděk za podporu, které se mu dostalo od jeho sborových přátel.“

Sborový zpěv či pěvkyně často projevují přesvědčení, že členství ve sboru působí příznivě na jejich zdraví. Po sborové zkoušce se cítí ve formě, zlepši se jim nálada, napřímí se jim záda, ubude starostí. Snad zmizí i bolesti hlavy, jež je předtím ohrožovaly, nebo i pocit stresu, objevivší se na konci namáhavého pracovního dne. Není divu, že stále více lidí začalo spojovat sborový zpěv se zdravím. Nyní se i média čas od času začala věnovat tomuto tématu v rozhovorech i zprávách. V kulturní politice to známe z podpůrné oblasti „Kultura dává zdraví“, kde se ústřední kulturní orgány pokusily vyvinout nové projekty spojující právě kulturní aktivity se zdravím. Teď se také objevují první výsledky výzkumů zaměřených na oblast amatérské hudby a na význam, jaký má amatérské aktivní provozování hudby pro kvalitu života jeho účastníků.

Od preventivního lékařství k medicíně upevňující zdraví. Dnes již máme mnoho poznatků o působení hudby na vývoj, choroby a nedostatky lidského jedince. Obor „hudební terapie“ se snaží využívat poznatků o vztahu mezi hudbou a zdravím. Hudební terapeuti však pracují často s lidmi, kteří mají specifické problémy. Spojujeme-li kulturu se zdravím, myslíme na obecné působení hudby.

Interdisciplinární pole působení. Výzkumy v tomto oboru účinnosti kultury a zdraví vycházely z rozdílných odborných perspektiv ve snaze shromáždit důkazy o možných zdravotních efektech. Často je přírodovědný, lékařský výzkum v tomto směru průbojnější, protože může prezentovat tvrdá fakta o souvislostech mezi zpěvem a tím, co se v těle děje na úrovni hormonální. Zde výzkum ukazuje, že sborový zpěv podporuje tvorbu látek posilujících náš imunitní systém. Současně může měření stresového hormonu kortizolu prokázat, že jeho úroveň klesá v situacích, kdy sborový zpěv a pěvkyně stres nepocítí. Zdraví se tedy dosahuje nejen samotným sborovým zpěvem, nýbrž přirozeně zpěvem ve sboru, kde je pozitivní atmosféra a kde jsou kladné podmínky vystoupení. (...)

V jedné nové doktorské práci z Anglie zjistila výzkumnice sborového zpěvu Betty Baileyová pomocí dotazníků předložených několika sborům, že sborové zpívání působí na to, co se nazývá „holistickým zdravím“. Jde o to, že sborový zpěv účinkuje na poznávací, emoční, tělesné, sociální a duševní dimenze života. (...) Sborový zpěv přispívá k tomu, že zapomínáme na negativní věci, poskytuje emoční kladné a povzbuzující zážitky, vzbuzuje v nás pozitivnější myšlenky o sobě samých a všednímu dni

„dodává vrcholné okamžiky („give me a kind of high“). Poznávací účinky se týkají toho, že zpívání zvyšuje soustředěnost, zlepšuje paměť, posiluje sebevědomí, dodává pocit ovládnutí a tvůrčí zážitky. Pokud jde o tělesný prožitek, ukazují odpovědi také na to, že zpívání ve sboru poskytuje tělesný odpočinek, uvolňuje napětí těla i potlačené pocity, snižuje stres a zmenšuje únavu a dává životní prožitek rytmu v hudbě, což zase vede k osvěžení mysli. Co se týče duševní dimenze, sdělují pěvci i pěvkyně, že sborový zpěv poskytuje právě duševní zážitky, možnost vyjádřit hlavní hodnoty. Vše to jsou tzv. statisticky signifikantní hodnoty.

Sborový zpěv a kvalita života. (...) Pro kvalitu života jsou důležité právě citové prožitky, možnosti jednat, řídit vlastní život, cítit svou patřičnost k ostatním lidem, lidským skupinám a místům – a v neposlední řadě vidět v životě větší souvislost a smysl.

Příslušnost. Jedna z těchto oblastí, spolupatřičnost a společný styk, je jak pro sborový zpěv, tak i pro zdraví absolutně nejdůležitější pojem. (...) Sbor je hudební místo, kde lidé navazují kontakty. Americký společenský vědec Putnam prokázal, jak společnosti, v nichž ubývá aktivit vytvářejících sounáležitost, vykazují za krátký čas také horší statistiku nemocností. (...)

Vitalita a smysl. Mnozí výzkumníci sborového zpěvu podávají rovněž zprávy o tom, jak zpívání ve sboru dodává silný prožitek sounáležitosti, pocit oddat se jistému druhu „flow“, splývání. (...)

Starší sborový zpěvák, s nímž jsem rozmlouval mi vyprávěl, jak velkou radost mu působí zpěv ve sboru s národním romantickým repertoárem. Dodávalo mu to silný a dobrý pocit spolupatřičnosti k dlouhodobé tradici.

Kompetence k jednání. Posledním prvkem (...) je pocit ovládnutí něčeho, jednání z vlastních potřeb a zájmů. Sbor totiž poskytuje každému jednotlivému svému členu pocit, že může něco vykonat, dovednost moci něco ovládat, jež má ve společnosti velkou symbolickou poziční hodnotu. Mnozí lidé, kterým se dříve v životě bránilo zpívat, buď jejich vlastními učiteli hudby, nebo i nerozumnými posuzovateli a komentátory, zažívají intenzivní radost z nových pěveckých souborů založených na přesvědčení, že „každý může zpívat“, které se nyní tvoří v Norsku a Švédsku. (Pozn. vyd.: viz též jednodenní ateliér „Pomoc, jak mám zpívat!“ na festivalu Europa Cantat XVI v Mohuči.)

Na závěr budiž řečeno: Nečinně rozdílů mezi zdravím a uměním, mezi uměleckou kvalitou a kvalitou života! Je důležité zachovat různorodost ve sborovém hnutí, tak aby co možno nejvíce lidí se mohlo účastnit sborového zpívání ze svého vlastního předsevzetí a na základě svých předpokladů, ať profesionálů nebo amatérů, ať mladých či starých, mužů nebo žen, ať přistěhovalců či domácích, ať zdravotně postižených nebo takových, jako jsme my, co trpíme obvyklými chorobami. Účinek na zdraví je nikoliv

zanedbatelný vedlejší efekt sborové činnosti, jenž by měl být vysoce oceněn zdravotnictvím. Z výsledků novějších švédských výzkumů je známo, že ti kdo se aktivně účastní kulturního života tím, že chodí na kulturní pořady či sami přispívají ke kulturnímu životu, skutečně dosahují vyššího věku!

Even Ruud

(Zkrácený přetisk s přátelským svolením Norges Korforbund v Europa Cantat Magazin 1/06. Pro *Zpravodaj PSPU* přeložil Antonín Kříž, 2006)

Profesor Jan Urbánek

Těmito slovy začínal dvoustránkový článek věnovaný našemu kolegovi „Honzovi Urbánkovi“ k jeho nadcházejícím pětadesátinám v příloze týdeníku *Princip* (14. roč., čís. 18) dne 5. 5. Redaktor Jan Švehla, jeden z 3200 studentů na děčínských středních školách, který měl to štěstí a na češtinu, francouzštinu nebo němčinu měl náročného, přísného, ale vždy spravedlivého kantora profesora Urbánka. Obširně zde vylíčil Janova studia, problémy s jeho apolitičností na děčínských středních školách, s jeho láskami, kterými bylo cestování, tenis, četba, divadlo, výtvarné umění, hudba a zpěv. Mnohdy poodhalil i ty stránky Janova života, které jsme dosud neznali, jinde využil materiálů, které o jubilantovi byly napsány už v minulých ročnících našeho Zpravodaje, které nám on sám odhalil již dříve. Např. to, jak se vlastně dostal do našeho Sdružení, jakých úspěchů dosáhl jako tenista či jako tenisový rozhodčí.

Již přes půl století dojíždí za svým koníčkem, za svou životní láskou, kterou se mu stal sborový zpěv z Děčína do Prahy. S námi absolvoval snad všechny zájezdy křížem krázem Evropou a s PPS Smetanou byl i v USA. Zpíval i s PS Severočeských učitelů v České Lípě i v Mostě, jezdil s nimi na zájezdy. Často dělal nejen zpěváka, ale i tlumočnicka a průvodce. V mnoha skladbách byl i sólovým basem. V paměti svých kolegů zůstává zejména jako jeden ze *Tří jezdců* ve sboru *B. Smetany*.

Jako kantor má naději, že zůstane uchován v paměti několika generací svých žáků i tím, že mnozí studenti shromažďují charakteristická rčení, vtipné příhody svých profesorů a ty se pak při setkání abiturientů předčítají. A tak se v citovaném článku setkáváme i s tímto literárním žánrem Janovým. Celým svým životem patřil k lidem, kteří vše vykonávali se značnou mírou preciznosti a tak se nesmířil u svých studentů ani s nedokonalostí mluvy, ani s nepřesností obsahovou. Jan Švehla cituje jeden takový skutečný příběh před tabulí, když profesor Urbánek hodnotí odpověď svého studenta: „*Vaše podání bylo poněkud svérázné, v podstatě však přijatelné. Ovšem jména autorů a názvy děl je třeba znát přesně. Takže Viktorin Kornel ze Všehrd, O práviech, o súdiech, i o dskách země české knihy devatery. Tedy nikoliv Viktor, ani Koronel. Nikoliv desky a ne sedmery ani desatery, jak se snažíte uhodnout. Sedněte si.*“

Autor zmíněného článku dále říká: „Nejen v názvech byl pan profesor precizní. Přesně a jasně formuloval výklad i kladl otázky, a požadoval, abychom stejným způsobem odpovídali. Ke zdokonalení mluveného i psaného projevu doporučoval četbu, samozřejmě nejen povinnou: *“Denně přečíst takových třicet stran, to bych považoval za normu průměrně civilizovaného člověka.”*“

I pro tento typ humoru, ale především pro jeho charakterové vlastnosti, slušnost a férovost, um a muzikálnost, si jeho přátelství k našemu společenství všichni vážíme.

Res severa verum gaudium

Nejen milovníci sborového zpěvu na Kladně, k nimž patří jistě i zpěváci mužského pěveckého sboru Smetana – Slovanka a ženského sboru Smetana, ale i obdivovatelé a rodinní příslušníci zpěváků a zpěvaček Hornického pěveckého sboru Kladno a hudbymilovná kladenská veřejnost obsadila v sobotu dne 22. dubna 2006 do posledního místa nejen přizemí, ale i lože a balkon Středočeského divadla v Kladně. Zde se od 19 hod. konal jeden z řady koncertů, kterých za více než padesát let trvání sboru bylo jistě mnoho. Tento byl ale po mnoha stránkách výjimečným.

Znovu po několika letech přizval sbormistr a dirigent ke spoluúčinkování i sólisty opery Národního divadla a Státní opery I. Žižlavskou, M. Koppa, P. Horáčka a J. Kallendovského, znovu tedy zazněly sborové scény z českých a světových oper, v nichž zpívají též sólisté. Mimo jiné se ozval zpěv židů a árie Zachariáše z Verdiho opery *Nabucco* a rozezněly se struny vzpomínek na mimořádný koncert s Eduardem Hakenem, který je i dnes živé v paměti zpěváků a posluchačů výjimečného koncertu v polovině sedmdesátých let minulého století. Hrdý vzor proti zákazu této skladby, který byl vydán tehdejšími mocipány, rozhodl Mistr Haken svým nezapomenutelným výrokem – „tak si to stříhnem, ne?“ a přiměl sbormistra i celý sbor k provedení, které bylo bouřlivě přijato i na konformním Kladně. Proto mne tak tato historka z úst bývalého zpěváka a srdcem stále člena sboru, pana Novotného, tak vzrušila.

Další výjimečností tohoto koncertu bylo, že jej pořadatel věnoval významnému jubileu – 45. letému působení prof. Romana Makaria ve funkci dirigenta sboru. Výjimečností však nebylo, že sbor pod vedením svého sbormistra podal výkon, který snesl a v mnohém i předčil výkon profesionálů. Takový ale podává HPSK vždy na koncertech doma i v zahraničí.

Mohl bych psát o jednotlivých skladbách, každý operní sbor měl své opodstatnění v dramaturgii večera. I to je zřejmě silná stránka sbormistrova umění – dokázat z večera vytvořit celek, který má svou gradaci, neunaví, nemá hluchých míst a posluchače udrží v napětí a pozornosti. A takovým tento večer skutečně byl.

To, co dokázal sbormistr v projevu sboru, je další pozoruhodnost večera. To se vytváří jen lety cílevědomého působení sbormistra na každého zpěváka. Mnohdy i prostředky drsnějšími, ale vždy metodami, které nenechají nikoho na pochybách, že má nejen rád svou práci, ale má rád i každého člena sboru. Ten pak tuto náročnou činnost zpěváka podle jeho požadavků beze zbytku vykonává. Jen taková práce je opravdu uměleckou a – jak je napsáno na varhanách nad podiem v lipském Gewandhausu – *Res severa verum gaudium* – jen taková přináší opravdovou radost. Sbor zpívá intonačně přesně, mnohdy přesněji než sólisté, tempa a rytmu pole gesta dirigenta. Dynamické vypracování každé skladby a naprosto shodné frázování sboru bylo pro posluchače onou lahůdkou, kterou při scénickém provedení tolik nevnímáme. Teprve koncertní provedení tyto nuance odhalí. Stejně tak dá vyniknout i

perfektní souhře sólistů a sboru. Ta byla v mnoha skladbách dokonalá. Svědčila o tom, že se při takovéto umělecké práci vytváří též pozitivní lidský vztah mezi sólisty a sborovými zpěváky. A i to přispívá k pohodě a uměleckému výkonu obou stran.

Cílevědomá dlouholetá spolupráce dirigenta se sborem, při níž je osobnost, znalosti uměleckého oboru a letitá zkušenost tou nejdůležitější, umožnila vznik a existenci amatérského sboru, který nejen interpretovanými díly, ale kvalitou jejich provedení je rovnocenný profesionálním tělesům. Přece jen však jeden rozdíl je okamžitě nápadný všem posluchačům. Celý rozsáhlý koncert zpívali zpěváci z paměti. Efekt byl i laické veřejnosti patrný. Sbormistr, sám rovněž dirigující z paměti celý koncert, dosahuje mimořádné koncentrace celého sboru a souhru s klavírním doprovázečem, sólisty a sborem je schopen ovládat bez velkých gest, jen mimikou svého obličeje. Výrazem své tváře inspiruje každého zpěváka k nejvyššímu výkonu. Dosažení takového výkonu je pro sbor i dirigenta teprve „verum gaudium“ – pravá radost.

Takováto činnost sbormistra naplňuje již 45 let život několika generacím zpěváků opravdovými uměleckými zážitky z interpretovaných děl, povznáší též početné publikum, které vždy zaplňuje koncertní sály kdykoliv HPSK a jeho dirigent vystupují.

Nadšené ovace při předání vyznamenání před druhou částí koncertu a závěrečné ovace posluchačů ve stoje pro všechny účinkující potvrdily, že rozhodnutí Hudební komise Unie českých pěveckých sborů ocenit nejvyšším národním sbormistrovským vyznamenáním – Cenou Bedřicha Smetany – je oprávněné.

Alexandrovci v Praze

Klidně bych mohl uvést tento nadpis i s otazníkem. Naše sdělovací prostředky tentokrát byly tak skoupé na informace, že jsme si připadal jako člen nějaké tajemné sekty, když jsem obdržel vstupenku na jejich koncert. Možná, že to bylo i tím, že vstupenky byly tak nepřiměřeně drahé. Nebo to byl koncert určený jen pro VIP?

Když jsem se v neděli dne 14. května přibližoval po jediné dopravní trase metrem a autobusem k Top hotelu Praha na Chodovci, bylo nás asi dvě stovky namačkáno v jediném voze. Ale většina návštěvníků zřejmě do Kongresového sálu hotelu přijela auty. Dalo se tedy očekávat, že publikum bude asi jiné než to, které vídám na koncertech v jiných koncertních prostorách.

Při vstupu do sálu jsem si všiml, že nad podium je instalován doslova les mikrofonů nad postavením orchestru a před postavením sboru. Usuzoval jsem, že koncert bude natáčen rozhlasem či televizí. Pátral jsem proto po koncertních programech. Byly však pouze propagační hotelové materiály. Tajemnost nadcházející kulturní události to ještě zvýšilo.

Na podium úderem půl osmé nastoupil orchestr, pánové a dámy ve večerním oblečení a jen dvě řady mužů v tradičních vojenských uniformách. Tedy nikoliv Alexandrovci, ale jen Akademický mužský pěvecký sbor, který nese již od roku 1928 jméno svého zakladatele Alexandrova a Velký orchestr Paláce Žofín.

Tóny Verdiiovských trubek *Triumfálního pochodu* z opery *Aida* uvedly tento tajemný koncert a když se pak

přidaly i syté mužské hlasy, nebylo pochyb, byli to Alexandrovci.

Mnozí si je pamatujeme jako mladé zpívající a tančící vojáky. Dnes by asi již takového pohybového nasazení vzhledem ke svému stáří a mnohdy i korpulentnosti nebyli schopni. Ale hlasy mají stále jadrné a syté.

Další program večera uváděla moderátorka a z jejich vstupů se publikum dozvíдалo nejen skladby, ale též i jména hlavních účinkujících umělců. Jména dvou dirigentů a asi osmi sólistů si ale posluchač není schopen zapamatovat. Tak alespoň jméno jedné ze sólistek, vynikající operní zpěvačky ukrajinského původu, která nyní zpívá i na scénách našich hlavních operních domů, Mariny Vyskorkiny a dirigenta Krebse.

Na programu prvé části byly především mužské sbory světoznámých oper skladatelů Verdiho, Bizeta, Mozarta, Čajkovského a dalších, v nichž zpívají též sólisté. Byli vynikající a mnohdy zastíňovali i jistě dobrý mužský sbor. Ten se však bez doprovodu orchestru nepředvedl ani v jediné skladbě.

Druhá část koncertu se již odvíjela tradičně. Na programu byly světoznámé ruské melodie v podání sboru a sólistů. Zazněla zde *Kalinka* a desítka dalších hitů, které jsme slyšeli a zpívali v padesátých a šedesátých letech tak často i u nás. Jejich interpretace je vlastní tomuto tělesu a patří k němu. Publikum jim tedy nejvíce aplaudovalo.

Mne zaujala zvláště píseň *Večerní zvon*. Zpíval ji mladý, výborný basista, který jediný zazpíval piano. Jemu se též přizpůsobil jak sbor, tak i orchestr. Pro mne to bylo jediná skladba, kterou jsem mohl za celý večer vychutnat a prožít. Onen les mikrofonů nesloužil patrně k natáčení, ale ke snímání a možnému zesílení zvuku celého orchestru, sólistů a sboru. A podezřívám zvukaře Top hotelu Praha, že on už značnou část svého sluchu ztratil a tak dopřával zvuk obřích reproduktorů všem přítomným. Zřejmě nechápal, že tím nejen ohrožuje zdraví posluchačů, ale i uměleckou stránku celého večera. Nikdo z přítomných za celý večer neslyšel ty hlasové nuance, kterých je schopna Marina Vyskorkina, Alexandrovci a dynamickou škálu zvuku Velkého orchestru Paláce Žofín bez této nesmyslné reprodukce. Velikost Kongresového sálu byla snadno zvládnutelnou překážkou pro hlasy všech účinkujících. Skutečné umělecké výkony byly tak reprodukcí Koncertu hvězd 2006 značně sníženy. To si posluchač může hlasy umělců poslechnout z jejich CD a nemusí platit za lístek 2000 Kč. Poslouchat autentický zvuk orchestru, pěvecké mistrovství sólistů a skutečný zvuk sboru může posluchač jedině na koncertě bez reprodukce.

Koncert plný smíchu

Takovým byl jarní koncert Pěveckého sdružení pražských učitelek, které spolu s dětským pěveckým sborem Slavíček Praha rozeznávalo prostory dvorany Českého muzea hudby v Karmelitské 2 v Praze 1 na Malé Straně v pondělí 19. 6. 2006. Kolemjdoucí podloubím muzea se sice příliš radostně netvářili, přes prosklenou stěnu bylo vidět jejich obavy z náhlé bouřky, která se krátce po zahájení koncertu přehnala nad Prahou. Ale uvnitř sálu byli posluchači v bezpečí a vnímali jen vzdáleně projíždějící tramvaje či blesky a hromobití. Měli možnost se plně soustředit na výkony svých dětí či zpívajících učitelek, které tentokrát nastoupily v novém moderním, lehkém, vkusném oblečení.

Dramaturg koncertu, patrně sám sbormistr Ivan Zelenka, zvolil pro první část koncertu skladby tradiční – *Cantate Domino* Hanse Lea Hasslera a *Salve Regina* Karla Blažej Kopřivy. Tyto dvě velmi známé polyfonní skladby, druhá s nevtrávným klavírním doprovodem, byly zpívány s lehkostí, intonační i rytmickou přesností a výrazem jásavých oslavných písní. Z hudby XX. stol. zvolil dirigent pro svůj sbor skladbu Randalla Thompsona s prostým názvem *Alleluia*. Na tento jednoduchý text vytvořil americký skladatel obdivuhodné dílo, založené na zvukomalbě znějících zvonů. Těsné akordy čistě zpívajících ženských hlasů a jejich dynamická pulzace v jednotlivých hlasových skupinách vytvářela zcela věrný zvuk kývajících se zvonů při sváteční bohoslužbě. A rezonující prostory dvorany muzea, dříve chrámové prostory, tento dojem jen umocňovaly.

Dalšími účinkujícími byla děvčátka a jeden kluk DPS Slavíček Praha, o němž se posluchač z programu dozvěděl jen to, že je řízen Lenkou Farkačovou. Pouze stálým návštěvníkům a posluchačům koncertů PSPU je tato sbormistryně známa jako zpěvačka – sólistka. Měla jistě velký úkol, s tak malými dětmi zvládnout vícehlasé skladby dvou vrstevníků Františka Xavera Brixho – *Vivat pater* a Wolfganga Amadea Mozarta – *Ave verum corpus* a *Agnus Dei* (Beránku Boží) dokonce i v latině zpívaných. Nelze se proto divit ani dětem, že jejich zpěv nevyzněl přesvědčivě. Zkrácená verze kantáty současného skladatele Františka Xavera Thuriho – *Naučné vzbuzování o školním cvičení* vnesla do vystoupení dětí přece jen oživení. Již věděly o čem zpívají.

Třetí díl patřil opět Pražským učitelkám. S jistou dávkou virtuozity byla přednesena skladba Zdeňka Lukáše *Věneček*. Skladba je stálíci na repertoáru nejen PSPU, ale dnes už i zahraničních sborů. Cyklus pěti sborů *Javorové housle* skladatele Vadima Petrova, jako celek byl premiérou. Vyzrál v péči sboru provedením nejprve posledních dvou částí, nyní celého cyklu, až k dnešní dokonalosti, kdy sbor ukazuje celý bohatý rejstřík intonační i výrazový. Přítomnost skladatele zvýraznila jen úspěch tohoto provedení.

S jistou dávkou zvědavosti byla očekávána další premiérová skladba. První souborné provedení cyklu *Uleželé žele* – žertovné zpívání pro malé i velké na verše Jiřího Dědečka. Životní credo všestranného umělce, sbormistra Ivana Zelenky, autora této férie, dávalo tušit, že půjde o slovní hříčky a hudební žerty, tentokrát zpívané rozesmátými zpěvačkami, které se jimi jistě pochlubí svým dětem. I publikum se tentokrát bavilo básničkami Jiřího Dědečka, prošpikovanými slovními hříčkami a hudbou Ivana Zelenky. V mnohém mi připomnělo podobné skladbičky Václava Kálíka, které naše Sdružení také tak rádo zpívalo. Dodnes si mnozí pamatují ty vtipné básničky a snadno zapamatovatelné melodie. A to byl jistě i záměr skladatele.

Kantáta Bohuslava Martinů *Otvírání studánek* byla zlatým hřebem Jarního koncertu PSPU a DPS Slavíček Praha. Myslím, že posluchač, který o sobě tvrdí, že ji již dokonale zná, nemá pravdu. Přinejmenším má vždy jiný zvukový háv, daný jiným seskupením interpretů, jiným sbormistrem. Zde třeba posluchače zaujal svým hlasem barytonista Petr Dolejší a recitátor Petr Stach. Oba však byli ve zvukovém stínu doprovázejícího ansámblu, rovněž výborně hraujícího. S nemenším zájmem byly očekávány

dvě dětské sólové interpretky Michaela Babičová a Anna Štádlerová. Obě obstály na výbornou. Pamatuji na provedení s prof. Janem Kühnem, Miroslavem Doležalem a Kühnovým dětským sborem, na provedení s prof. Antonínem Šidlem, nedávno jsem slyšel totéž s prof. Janem Kasalem. Vždy může posluchač něco nového objevit na skladbě, o níž si myslí, že ji notoricky zná. Vždy může nové provedení něčím potěšit. Tak tomu bylo i na tomto úsměvném koncertě.

Letošní Foerstovy Osenice

Do povědomí lidí, kteří jsou milovníky jakéhokoliv kulturního dění, se pozvolna začíná vkrádat nové spojení dvou dosud nespojovaných pojmů. Jedním je zeměpisný pojem Osenice – název obce, ležící na rozhraní Středočeského a Východočeského kraje v trojúhelníku měst Mladá Boleslav, Jičín a Kopidno, která je dnes součástí obce Dětenice a jména Foerster, které v 19. a 20. století je spojováno nejčastěji s hudbou a se jmény Josef, Antonín a Josef Bohuslav. Právě před 55 lety (po úmrtí hudebního skladatele J. B. Foerstra) bylo, řečeno moderní terminologií, uvaleno informační embargo na celý rod Foerstrů proto, že ve svém životě praktikovali jinou, než oficiální ideologii. Nelze se tedy divit, že pamětníkům členů rodu Foerstrů spíše ubývalo, než přibývalo. Proto měl tak velký význam památný koncert v Míčovně Pražského hradu v roce 2001, právě 50 let po smrti posledního významného představitele celého rodu. Koncert iniciovalo Pěvecké sdružení pražských učitelů a jako účinkující se na něm podíleli ti umělci, kteří na Foerstra nezapomněli, přestože měli. Byly to Pražské mužské sbory, Pěvecké sdružení pražských učitelek, Kühnův dětský sbor, houslista Ivan Ženatý, sopranistka Lenka Škorníčková a herec Radvan Lukavský. Bylo totiž připomenuto i slovesné dílo JBF, jeho eseje i verše a v předsálí i jeho dílo malířské.

To vše je třeba uvést pro pochopení onoho úsilí řady umělců a občanů, které následovalo po tomto jedinečném koncertu. Především to byly koncerty v místech, kde JBF žil a tvořil, v Dětenicích, Dolním Bousově, ve Staré Boleslavi (zde nedaleko v Novém Vestci i v roce 1951 zemřel) a v Jičíně. Další přenesli tuto štafetu i do Prachatic a Vlachova Březí.

Nejdůležitějším momentem v této informační kampani bylo to, že se aktivně zapojili do této původně jednorázové akce občané obcí Osenice, Dětenice a okolí a byli nakloněni myšlence pravidelného festivalu v místech, kde tento rod hudebníků žil a spolu s vírou šířil i hudebnost mezi prostým lidem. Obec Dětenice, vedená starostou ing. Radomírem Vališkou a Dobrovolné sdružení rodáků a přátel Dětenic, Osenic a Brodku, vedené paní Věrou Šedivou měli rozhodující vliv na konání dalších ročníků setkávání pěveckých sborů na půdě kostela a školy, tak jako kdysi za časů Josefa Foerstra, který 50 let jako kantor, ředitel školy a regenschori ovlivňoval kulturní život této oblasti.

Chrámové varhany byly doslova pracovním nástrojem regenschoriho a tak rekonstrukce vzácného nástroje byla i klíčovým projektem celého festivalového dění. Opět díky především místním občanům, kteří se z valné části na obnově varhan podíleli finančně, byl zachráněn jeden ze vzácných nástrojů tohoto regionu.

Zastupitelé získali občany i nadřizené úřady pro myšlenku festivalu i pro myšlenku přeměny školy, která nesla hrdý titul Národní škola JBF, ale jako škola už neměla dostatek žáků, v jakési muzeum. Pod metodickým vedením Českého muzea hudby vykristalizovala myšlenka v projekt Památníku Foerstrova rodu, kterým nyní tato bývalá škola je. Jen pět let nás dělí od první korespondence se starostou obce Dětenice a za tuto krátkou dobu bylo již velmi mnoho vykonáno pro vzkříšení hudebního povědomí dříve zapomenutého kraje.

Existence Památníku Foerstrova rodu si vynutila i vydání materiálů o JBF. Z původní diplomové práce Silvie Nesvadbové *J. B. Foerster a Jičínsko* vznikla studie A. Džbánka *JBF – život, dílo a doba*, která byla vydána v loňském roce díky Nadaci Hlávkových. Její první vydání je již rozebráno, s přípravou druhého doplněného vydání se počítá v září tohoto roku.

Dosavadních pět úspěšných ročníků festivalu Foerstrovy Osenice je důvodem k bilancování. O to se pokusil hlavní organizátor tohoto festivalu a shrnul dosavadní dění na festivalu ve festivalové ročence, kde pořadatelé připomněli i dvě významná výročí 180 let osenické a 130 let dětenické školy, která připadají na květen a říjen letošního roku. Do festivalové ročenky bylo též zařazeno programové specifikum tohoto roku, premiérové provedení *Missy in D* na tomto festivalu a 3. a 4. provedení této skladby vůbec spojenými chrámovými sbory z Jablonce nad Nisou, Jindřichova Hradce, Horních Počernic a Prahy. Memoáry autora této mše pro nové vydání v ročence doplnila manželka v loni zemřelého sbormistra, dirigenta a hudebního pedagoga, profesora konzervatoře Vladimíra Doležala.

Toto vše bylo připomenuto na pražském zahájení festivalového týdne, které se konalo již tradičně u hrobu Foerstrů na Olšanských hřbitovech v pondělí dne 5. června odpoledne za účasti příbuzných skladatele a Pražských mužských sborů. Sbormistr PMS zvolil pro tento akt dva sbory: *Modlitbu* B. Smetany a symbolický sbor *Oráč* JBF. Tímto setkáním a položením květin ke hrobu JBF bylo zahájeno vyvrcholení, kterým byl festival Foerstrovy Osenice v závěru týdne.

Budova Národní školy JBF, nyní Památníku Foerstrova rodu, prošla v uplynulém a letošním roce dalekosáhlou rekonstrukcí, při níž se jednotlivé třídy bývalé školy proměnily ve výstavní a koncertní sály. Těsně před zahájením provozu byla v přízemí jednopatrové budovy trvale instalována výstava malířského díla JBF, kterou v minulém roce vytvořila v prostorách Českého muzea hudby podle scénáře PhDr. Jany Fojtíkové akad. malířka Alena Hoblová. Výstava byla příznačně nazvána *Paleta srdce* a našla opravdu důstojné umístění právě v tomto Památníku.

Myšlenka vícefunkčního využití prostor je sice na samém počátku, ale již slavnostní koncert při příležitosti 180. výročí postavení osenické školy, který se konal v pátek dne 9. června v podvečer festivalu a přilákal zejména místní obyvatelstvo a posluchače z okolí, ukázal, že právě takový důstojný stánek pro komorní hudbu je velice potřebný. Účinkujícími na tomto slavnostním koncertu byli sólisté dvou generací: sopránistka Jana Heryánová Ryklová, barytonista Václav Šolc doprovázeni klavíristkou Hanou Volkovou a studenti gymnázia Lucie Navrátilová doprovázená Ondřejem Valentou. Zazněly zde

operní arie, písně a klavírní skladby skladatelů Händla, Schumanna, Lehára, Strausse, Kalmána, Hradeckého, Bernsteina a dalších. Právě toto uvádění mladých adeptů do koncertního života je směr, kterým by se dramaturgie koncertů v Památníku měla ubírat. Uprostřed programu pozdravil početné publikum slovinský mužský sbor Tabor z Lokve, který přijel již podruhé na osenický festival. Jejich jadrné mužské hlasy zcela ovládly prostory památníku ve skladbách slovinských autorů. Provedení řídil sbm. Anton Baloh.

O dalším festivalovém dění podává své svědectví jedna z účastnic patně všech dosavadních ročníků – zpěvačka SmPS Foerster Jičín, paní Věra Honcová:

Přichází čas léta a s ním i první červnový týden, kdy se již tradičně koná festival Foerstrovy Osenice – přehlídka pěveckých sborů Unie českých pěveckých sborů a v posledních letech i sborů slovinských.

Letošní již 6. ročník byl ve znamení slunečného počasí. Sv. Petr se nad námi smíloval a neseslal na nás blesky, jak tomu bylo loni. Opět se v tomto malebném prostředí kostela a školy sešly pěvecké sbory, aby si společně zazpívaly a uctily památku rodu Foerstrů. Již od 9. hod. se ke kostelu v Osenicích sjížděly autobusy a osobními auty sbory a přicházeli obyvatelé z širokého okolí a pozvaní hosté ke slavnostnímu zahájení festivalu v kostele Narození Panny Marie, které se konalo ve zcela zaplněné svatyni v 10 hod. Po krátkém uvítání místopředsedou UČPS prof. Františkem Zumrem si posluchači této slavnostní mše, kterou již tradičně celebroid P. Augustin Štěvica, místní duchovní správce, vyslechli *Missu in D* Vladimíra Doležala. Na provedení se podílely chrámové sbory: Jablonecký chrámový sbor z Jablonce nad Nisou (sbm. Jindra Drábková), Chrámový sbor Adama Michny z Jindřichova Hradce (sbm. Karla Hospodářská), Schola od sv. Ludmily z Horních Počernic (sbm. Petr Bajer) a Pražský pěvecký sbor Smetana (jehož sbormistrem byl Vladimír Doležal). Varhanní doprovod ing. Vladimír Příbyl. Spojené sbory řídil sbm. Petr Bajer

Bez přestávky následovalo tradiční hudební matiné, při němž se krátkými vstupy představily: Jana Heryánová Ryklová – *Aleluja* z moteta *Exultate Jubilate* W. A. Mozarta, *Ave Maria* č. 3 pro soprán a varhany J. B. Foerstra (varhanní doprovod Vladimír Příbyl), Ženský sbor Českého spolku na Slovensku, Košice, Slovenská republika (sbm. Oľga Varinska) – *Panis angelicus* Claudia Cascioliniho, Ženské trio Českého spolku – *Oculus non vidit* Orlanda di Lasso a *Ave Maria* Giulia Cacciniho, Mužský pěvecký sbor Tabor Lokev, Slovinská republika (sbm. Anton Baloh) – *Ave Maria* gregoriánský chorál, *Angelček varuh moj* Danila Bučara, Pražské mužské sbory (sbm. Solon Kladas) – *Z osudu rukou* a *Oráč* ze sbírky *Devět sborů* J. B. Foerstra

Po předchozím pozdravu všech účastníků P. A. Štěvicou pozdravil všechny přítomné i přítomný krajský hejtman Královéhradeckého kraje ing. Pavel Bradík a popřál všem účastníkům festivalu hodně úspěchu v této významné činnosti.

Poté si všichni mohli prohlédnout památky na slavný rod v Památníku Foerstrova rodu, který za přispění Královéhradeckého kraje vybudovali vlastními silami občané Dětenic, Osenic a okolních míst. Pozoruhodná

byla i nově otevřená výstava malířského díla JBF v přízemí Památníku.

Odpolední slavnost v přírodním amfiteátru se i letos vydařila. Proběhla v nádherné atmosféře, v radosti ze společného zpěvu a touhy předávat krásu hudby jiným. Během slunečného sobotního odpoledne se představily kromě českých pěveckých sborů i sbor slovinský a letos první slovenský. Říká se, že hudba sblížuje národy a osenický festival to potvrzuje.

V průběhu festivalového odpoledne vystoupili: Mladí flétnisté – soubor zobcových fléten ZŠ v Dětenicích – řídily učitelky ZŠ Iveta Vališková a Milena Bretová, SmPS Stojmír a Bendl z Dolního Bousova a Sobotky (sbm. Pavel Hučík), KS Velká Lhota u Dačic (sbm. Jitka Čudlá), SmPS Jizeran Semily (sbm. Jiří Kurfířt), KS Musica gaudens Mnichovo Hradiště (sbm. Ladislav Hejl), SmPS Foerster Jičín (sbm. Ivana Hanzlová), ŽS Chorea Corcontica Trutnov (sbm. Eva Slaninová), MS Tabor Lokev, Slovinská republika (sbm. Anton Baloh), ŽS Českého spolku na Slovensku, Košice, Slovenská republika (sbm. Oľga Varinska).

Vyvrcholením festivalu byla společná vystoupení všech sborů za precizního dirigování sbormistra Stanislava Pešičky. Jako poctu skladateli J. B. Foerstrovi uvedl Festivalový mužský sbor z cyklu *Šest mužských sborů*, op. 63 na slova J. V. Sládka jeho naléhavou výzvu – sbor *Píseň lidu*. Jako poctu skladateli, zpěvákovi a aranžérovi, PhDr. Dušanu Machovcovi in memoriam uvedli zpěváci jednu z jeho nejznámějších úprav písní *Ach synku, synku*, transponovanou Stanislavem Pešičkou pro Festivalový smíšený sbor. Jako poctu sbormistru Jiřímu Válvi in memoriam již tradičně byl festival zakončen moravskou lidovou písní v úpravě Oldřicha Halmy *Veru si ty, šohajičku*. Tóny skladeb zpívaných Festivalovým sborem se nesly nad osenickou krajinou jako chorál ....

Odpolední program s noblesou moderoval Alfréd Strejček. Neopomněl ani přečíst dopis generálního ředitele Národní galerie, prof. Milana Knížáka, který tuto kulturní událost zařadil a věnoval Památníku svůj obraz. Dále bylo přečteno poděkování starosty obce Nový Vestec občanům Dětenic, kteří po letošních záplavách obci, kde ukončil svou životní pouť JBF, věnovali finanční výpomoc, získanou dobrovolnou sbírkou.

Krásné prostředí a dobrá nálada byly navíc umocněny výbornými „dětenickými koláčky“ na přivítanou – ozdobou festivalu! Co víc bychom si mohli přát ...

Osenice byly skutečně skvělým hostitelem. Všem osenickým občanům, kteří se podíleli na přípravě a realizaci festivalu, patří poděkování nás zpěváků a účastníků. Dík patří hlavně obětavému organizátorovi prof. Fr. Zumrovi a hlavnímu pořadateli starostovi obce Dětenic ing. R. Vališkovi za výborné zvládnutí celého festivalu. Osvědčený tým spolupracovníků pod vedením paní Věry Šedivé zapracoval i letos. Všem patří náš obdiv a dík!

Po odpoledním vystoupení sborů následovala poslední tečka za krásným festivalem. Sbory se rozjely k podvečerním koncertům do různých míst regionu Rozhraní, kde dál zasévaly do srdce posluchačů semínka radosti ze společného zpěvu.

Na nádvoří zámku Staré Hrady u Libáně zazpívaly svůj festivalový program tyto sbory: ŽPS Chorea Corcontica Trutnov (sbory A. Dvořáka, J.B. Foerstra, Zd. Lukáše, P. Fialy, A. Moyses a L. Marenzia), MPS Tabor

Lokev, Slovinská republika (sbory slovinských skladatelů a úpravu slovinské písně *Bratje od D. Machovce*), ŽPS Českého spolku na Slovensku Košice (úpravy českých a moravských lidových písní, písní J. Ježka, J. Voskovce a J. Wericha, K. Hašlera a Larga A. Dvořáka). Program uváděl Alfréd Strejček.

V kostele Nanebevzetí P. Marie v Bystřici zpívaly: Sm KS Musica Gaudens Mnichovo Hradiště (sbory Zd. Lukáše, P. Ebena, A. Košťála, G. Croceho, B. Donatiho, E. Claptona, J. Ježka a spirituály), PS Jizeran Semily (W. A. Mozart Nokturna, J. Arcadelt, T. Susato a další).

Na zámku Humprecht u Sobotky zpívaly SmPS Stojmír a Bendl Dolní Bousov a Sobotka (U. Führe, J. S. Bach a Ch. Gounod, O. di Lasso a lidové ruské, africké a argentinské), KS Velká Lhota u Dačic (T. Arbeau, Zd. Lukáš, spirituály a úpravy lid. písní).

V kostele Povýšení sv. Kříže v Kosmonosích zpívaly: Jana Heryánová Ryklová (W. A. Mozart, J. B. Foerster a B. Smetana), MS Pražské mužské sbory (J. B. Foerster a řecké pravoslavné), SmPS Foerster Jičín (B. Smetana, J. B. Foerster), Spojené chrámové sbory a PPS Smetana (*Missa in D* Vladimíra Doležala, 4. provedení, varhanní doprovod Vladimír Příbyl, řídil sbm. Petr Bajer).

Věřím, že všichni odcházeli domů plni dojmů, spokojeni a svátečně naladění a že alespoň kousíček té hudební krásy v jejich srdcích zůstalo. J. B. Foerster by měl jistě radost.

Programem festivalu čtenáře Zpravodaje provázela
Věra Honcová, PS Foerster Jičín

Kalendárium

Narozeniny: 25.7. J. Unger (81), 31.7. St. Pešička (80), V. Pazderník (92), 1.8. M. Ryba (81), 23.8. Fr. Zumr (73), 28.8. M. Samek (67), a 30.8. J. Němejc (84)
Jmeniny: 23.7. Liborové – Pokorný a Škoda, 27.8. Otakar Lipš.

Přejeme všem pevné zdraví!

Smuteční oznámení

Všem našim členům a příznivcům se zármutkem oznamujeme, že v červnu opustil naše řady bývalý dlouholetý člen, čestný člen PSPU, Josef Jandourek ve věku nedožitých 89 let. Patřil vždy mezi výborné zpěváky ve skupině II. basů, ač dojížděl z Příbrami, nikdy nechyběl na zájezdech, koncertech, vystoupeních a zkouškách. Prožil s námi nejkrásnější léta svého života a vždy na ně rád vzpomínal i v domově důchodců, kde pro onemocnění dolních končetin byl nucen v závěru svého života pobývat. Za sdružení se s ním rozloučil v Příbrami kol. Vladimír Hanzlík, my jsme mu ve zkoušce věnovali tichou vzpomínku.

Uzávěrka tohoto čísla: 1. 7. 2006. Na vydání spolupracovali V. Honcová, A. Kříž, Fr. Zumr (neoznačené příspěvky) a P. Štěpnička. Vydává PSPU, Jihlavská 609, 140 00 Praha 4, tel. 261 262 517. IČO 16188161. WWW: <http://www.ucps.cz>; e-mail: zumr.frantisek@seznam.cz, prazske.muzske.sborny@seznam.cz

